DOI: https://doi.org/10.31392/NZ-udu-167.2026.15
УДК 378.016:340.11-057.875

Москаль Денис Денисович,
кандидат юридичних наук, асистент кафедри педагогіки
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0009-0009-9397-1255
e-mai:l d.d.moskal@udu.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті актуалізовано науково-практичну проблему формування правової компетентності майбутніх педагогів у закладах вищої освіти. Доведено, що в умовах системних трансформацій освітнього простору України (впровадження концепції «Нова українська школа», інтенсивної цифровізації, розвитку інклюзивного середовища та безпрецедентних викликів воєнного стану) правова обізнаність учителя стала життєво необхідним інструментом його щоденної професійної діяльності. Виявлено суперечність між гострою об'єктивною потребою суспільства в юридично грамотних педагогічних кадрах і традиційним, переважно теоретизованим підходом до їхньої підготовки, який наразі не забезпечує належної практичної готовності випускників до швидкого розв'язання реальних правових колізій.

У дослідженні ґрунтовно розкрито сутність правової компетентності вчителя як складної інтегративної якості, що органічно поєднує три компоненти: когнітивний (глибоке знання нормативно-правової бази освітньої галузі, трудового й сімейного права), мотиваційно-ціннісний (високий рівень правосвідомості, беззастережна повага до закону та прав дитини) та діяльнісно-практичний (уміння доречно застосовувати норми права, грамотно вести юридичну документацію, здійснювати процедуру медіації та ефективно захищати інтереси всіх суб'єктів освітнього процесу).

Науково обґрунтовано комплекс дієвих педагогічних умов для її ефективного формування: наскрізну міжпредметну інтеграцію правового контенту у фахові дисципліни; запровадження спеціалізованих практико-орієнтованих спецкурсів («Освітнє право», «Шкільна медіація»); активне використання інтерактивних технологій, зокрема кейс-методу для розбору типових шкільних прецедентів; залучення студентів до імітаційної (квазіпрофесійної) діяльності (моделювання засідань комісій); обов'язкову актуалізацію правового аспекту під час проходження педагогічної практики.

Зроблено підсумковий висновок, що системна реалізація цих умов сприятиме якісному переходу від формального абстрактного правопросвітництва до практико-орієнтованого формування здатності майбутніх учителів мислити юридичними категоріями. Це зі свого боку гарантуватиме надійний захист їхньої професійної гідності, запобігатиме вигоранню та сприятиме створенню справді безпечного й демократичного освітнього середовища.

Ключові слова: *правова компетентність, професійна підготовка, майбутній педагог, заклад вищої освіти, правова культура, освітнє законодавство, кейс-метод.*

Сучасні трансформаційні процеси в системі освіти України, зумовлені імплементацією концепції «Нова українська школа», цифровою модернізацією навчання та інтенсивним розвитком інклюзивного освітнього середовища,

висувають принципово нові вимоги до професійної підготовки вчителя. На нинішньому етапі ці зміни розгортаються на тлі безпрецедентних соціальних викликів, зокрема адаптації освітнього процесу до умов воєнного стану, повоєнного відновлення та специфіки роботи з внутрішньо переміщеними дітьми. Сукупність зазначених чинників формує динамічне й складне правове поле, у якому майбутній фахівець має орієнтуватися бездоганно. Перехід до педагогіки партнерства вимагає остаточної відмови від авторитарних методів управління на користь демократичних та юридично обґрунтованих механізмів взаємодії, адже сучасний педагог є не просто транслятором знань, а повноцінним модератором освітнього процесу й активним суб'єктом складних соціально-правових відносин.

Щоденна педагогічна практика супроводжується численними ситуаціями, які виходять за межі суто дидактичних завдань і потребують негайної правової оцінки та юридично грамотних рішень. До традиційних викликів, як-от захист базових прав дитини, протидія булінгу та врегулювання міжособистісних конфліктів у тріаді «вчитель – учень – батьки», сьогодні додалися нові виміри. Зокрема, у сфері цифрової безпеки виникає нагальна потреба суворо дотримуватися законодавства про захист персональних даних під час дистанційного навчання та захищати інтелектуальну власність у процесі розробки авторських онлайн-курсів. Важливим викликом є забезпечення академічної доброчесності, що передбачає правове регулювання питань плагіату та регламентацію використання штучного інтелекту в освітній діяльності. Окремо постає проблема безпеки життєдіяльності, яка вимагає від учителя чіткого розуміння меж юридичної відповідальності за життя і здоров'я вихованців, а також безпомилкового виконання алгоритмів дій під час евакуації чи повітряних тривог. Крім того, у площині трудового права педагог має володіти інструментами захисту власної професійної честі, гідності та ділової репутації перед безпідставними звинуваченнями, а також уміти відстоювати свої права у взаєминах з адміністрацією закладу.

Попри гостру актуальність окресленої проблеми, аналіз реального стану справ свідчить про наявність глибокої суперечності між об'єктивною потребою суспільства в юридично грамотних педагогічних кадрах і недостатнім рівнем прикладної правової підготовки випускників закладів вищої освіти. Ця деструктивна тенденція значною мірою зумовлена консервативністю навчальних планів: традиційне викладання нормативних дисциплін часто має відірваний від реалій шкільного життя, суто теоретичний характер і не забезпечує студента дієвими алгоритмами дій у типових юридичних колізіях. Як наслідок, молодий спеціаліст виявляє розгубленість перед правовим тиском або бюрократичними вимогами. Зазначене зумовлює нагальну необхідність концептуального перегляду підходів до формування правової компетентності майбутніх педагогів. Наголосимо, що йдеться не про механічне збільшення кількості годин на вивчення законів, а про кардинальну зміну парадигми: перехід від абстрактного правопросвітництва до наскрізної інтеграції правових знань у фахові методики, впровадження кейс-методів та

розв'язання реальних освітньо-правових завдань ще на етапі університетської підготовки.

Проблема формування професійної компетентності педагога глибоко розроблена в науковому дискурсі й спирається на потужний теоретичний базис. Загальнотеоретичні засади компетентнісного підходу, що передбачають системний перехід від традиційної знаннєвої парадигми до практико-орієнтованої освіти, ґрунтовно висвітлено в працях провідних українських та закордонних учених. Ці дослідники заклали міцний фундамент розуміння професійної майстерності вчителя як складного комплексу інтегрованих знань, умінь, навичок і ціннісних орієнтацій, що дають змогу фахівцеві ефективно діяти в мінливих соціокультурних умовах. Водночас у науковій літературі значну увагу приділено питанням окремих аспектів правової культури, розглядаючи її з різних методологічних і практичних позицій. Зокрема, окремі аспекти правової культури стали предметом детального аналізу в дослідженнях Г. Хаварівської [9], структура професійної компетентності досліджувалась у праці І. Галдецької [4].

Разом з тим, критичний аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує певну методологічну асиметрію: правова компетентність сучасного педагога як його специфічний і невіддільний професійний інструментарій досліджувалася фрагментарно; здебільшого її розглядали в межах викладання загального курсу правознавства або у вузькому контексті підготовки вчителів [1-8].

Отже, питання концептуальної інтеграції правового компонента безпосередньо в систему базової фахової підготовки майбутніх учителів залишається недостатньо розкритим. В умовах сучасних освітніх викликів – як-от стрімка цифровізація навчального процесу, реалізація принципів інклюзії, розширення автономії закладів освіти та посилення суспільних вимог до безпеки освітнього середовища – наявна теоретико-методологічна база потребує суттєвого оновлення. Це зумовлює об'єктивну необхідність подальшого вивчення, систематизації та розробки дієвих дидактичних механізмів формування не просто абстрактних правових знань, а саме прикладної правової компетентності студентів педагогічних спеціальностей.

Мета статті – розкрити сутність та структуру правової компетентності майбутнього вчителя, а також обґрунтувати педагогічні умови та методи її ефективного формування в освітньому процесі закладів вищої освіти.

У контексті професійної підготовки правову компетентність сучасного педагога доцільно розглядати як складну інтегративну якість особистості, що забезпечує здатність фахівця ефективно діяти в нормативно-правовому полі освітньої галузі та захищати інтереси всіх суб'єктів навчального процесу. Структурно цей феномен становить нерозривну єдність трьох взаємодоповнювальних компонентів: когнітивного, мотиваційно-ціннісного та діяльнісно-практичного [3].

Фундаментом зазначеного утворення є когнітивний вимір, який передбачає ґрунтовне володіння нормами конституційного, трудового,

сімейного та цивільного права, а також глибоке розуміння спеціалізованого освітнього законодавства, зокрема базових законів у сфері освіти, охорони дитинства та інклюзії [2]. Проте теоретичні знання залишаються недієвими без мотиваційно-ціннісного компонента, що акумулює високий рівень професійної правосвідомості, беззастережну повагу до закону, визнання прав дитини найвищою цінністю та готовність неухильно дотримуватися норм педагогічної етики. Зі свого боку, діяльнісно-практичний вектор трансформує ці знання та ціннісні орієнтири у прикладні навички. Він охоплює здатність учителя фахово аналізувати правові колізії, грамотно укладати базову юридичну документацію (доповідні записки, протоколи, заяви), застосовувати медіативні практики для правомірного розв'язання конфліктів, а також діяти за чіткими алгоритмами в кризових ситуаціях, як-от у разі виявлення фактів домашнього насильства чи кібербулінгу [8].

Попри складність і багатовимірність описаної компетентності, критичний аналіз чинних навчальних планів педагогічних спеціальностей виявляє суттєву прогалину. Нині правова підготовка студентів найчастіше обмежується формальним вивченням єдиного нормативного курсу «Правознавство» на першому курсі. Такий підхід є концептуально обмеженим та дидактично неефективним, оскільки здобуті на початковому етапі абстрактні юридичні відомості швидко втрачаються [4]. Вони вивчаються у відриві від реального педагогічного контексту, через що майбутні вчителі виявляються нездатними екстраполювати загальноправові норми на специфіку своєї щоденної професійної діяльності та успішно застосовувати їх під час проходження практики чи на початку самостійної роботи в закладі освіти.

Для подолання наявної прірви між теоретичною підготовкою та реальними потребами шкільного життя, ефективне формування правової компетентності майбутніх педагогів у закладах вищої освіти вимагає системного підходу [1; 5]. Досягнення цієї мети можливе за умови імплементації комплексу взаємопов'язаних педагогічних умов.

Першою та базовою педагогічною умовою є наскрізна міжпредметна інтеграція правового контенту у фахові дисципліни. Юридичні знання не мають залишатися ізольованими у межах одного вступного курсу; натомість правова проблематика повинна органічно пронизувати весь цикл професійної підготовки. Наприклад, під час вивчення нормативного курсу «Педагогіка» доцільно не лише розглядати історичні етапи розвитку освіти, а й детально аналізувати чинну нормативну базу концепції «Нова українська школа» [7], професійний стандарт учителя та принципи автономії закладів освіти. У контексті дисципліни «Вікова та педагогічна психологія» необхідно розкривати питання правосуб'єктності неповнолітніх: визначати вікові межі настання адміністративної чи кримінальної відповідальності дитини, а також особливості трактування законодавством дієздатності учнів різних вікових категорій. Зі свого боку, фахові методики викладання мають обов'язково містити змістові блоки, присвячені академічній доброчесності та авторському праву. Студент повинен на конкретних прикладах усвідомлювати, як легально

використовувати цифрові ресурси, коректно цитувати джерела та які юридичні наслідки тягне за собою застосування піратського програмного забезпечення чи генеративного штучного інтелекту під час розроблення навчальних матеріалів [8].

Другою умовою є запровадження спеціалізованих навчальних дисциплін практичного спрямування. Замість абстрактного курсу «Правознавство» або на додаток до нього, освітні програми мають пропонувати вибіркові чи обов'язкові спецкурси, максимально наближені до шкільних реалій. До таких належать дисципліни «Освітнє право», «Правовий захист учасників освітнього процесу», «Шкільна медіація» або «Правові основи інклюзивної освіти». У процесі опанування цих курсів майбутні педагоги вчитимуться не просто цитувати норми закону, а працювати зі специфічною документацією. Зокрема, студенти можуть розробляти індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням усіх законодавчих вимог, досліджувати трудові права молодого спеціаліста (порядок нарахування надбавок, умови проходження сертифікації) та аналізувати механізми захисту від безпідставного звільнення [6].

Третя умова полягає у зміщенні навчальних акцентів у бік інтерактивних методів навчання. Формування діяльнісного складника правової компетентності неможливе за умов використання традиційних монологічних лекцій. Найвищу дидактичну ефективність у цьому контексті демонструє кейс-метод – глибокий аналіз реальних ситуацій із судової чи педагогічної практики [10]. Здобувачам освіти слід пропонувати для розв'язання типові правові колізії. Наприклад, аналізується ситуація, коли під час перерви учень травмувався в коридорі, і студенти вибудовують покроковий, юридично обґрунтований алгоритм дій чергового вчителя, що охоплює виклик екстреної медичної допомоги, повідомлення адміністрації, складання акта про нещасний випадок та специфіку комунікації з батьками. Інший поширений кейс стосується використання учнем смартфона під час уроку, що потребує від студентів аналізу конфлікту між порушенням правил внутрішнього розпорядку закладу та незаконним обмеженням права приватної власності дитини. Такі завдання вчать майбутніх фахівців швидко орієнтуватися в ситуації, спираючись на букву закону, а не на емоції.

Четвертою важливою умовою є активне залучення студентів до проєктної та імітаційної (квазіпрофесійної) діяльності [6]. Проведення рольових ігор дає змогу майбутнім учителям «прожити» стресову ситуацію в безпечних умовах аудиторії та сформувати психологічну готовність до правомірного розв'язання конфліктів. Яскравим прикладом є моделювання засідання шкільної комісії з розгляду випадків булінгу. Розподіляючи ролі директора, соціального педагога, офіцера ювенальної превенції та батьків учасників конфлікту, студенти проводять імпровізоване засідання. Під час цієї роботи вони вчаться суворо дотримуватися процедури, фіксувати перебіг подій у протоколі, уникати звинувачувального тону та формувати дієвий план заходів із подолання

наслідків цькування. Подібною практикою є й імітація процесу шкільної медіації між учителем та агресивно налаштованими батьками, які оскаржують результати оцінювання дитини.

П'ята умова передбачає обов'язкову актуалізацію правового аспекту під час проходження виробничої (педагогічної) практики у закладах загальної середньої освіти. Практика має стати тим майданчиком, де студент уперше застосовує здобуті правові знання в реальному трудовому колективі. У програму практики необхідно вносити специфічні юридично орієнтовані завдання [1]. Зокрема, студенту-практиканту можна доручити провести аудит офіційного сайту закладу на предмет дотримання статті 30 Закону України «Про освіту» щодо прозорості та інформаційної відкритості. Також серед завдань має бути критичний аналіз статуту школи, правил внутрішнього розпорядку та посадової інструкції вчителя-предметника. Крім того, невід'ємним складником практики має стати правопросвітницька робота з учнями через організацію круглих столів, дебатів або інтерактивних квестів на тему прав людини, кібербезпеки та протидії дискримінації.

Узагальнення результатів дослідження дає підстави стверджувати, що багатовимірність і складність сучасного освітнього простору трансформували юридичну обізнаність із факультативного складника професійного профілю на життєво необхідний інструмент діяльності педагога. Сьогодні вчитель перебуває в центрі інтенсивних соціальних взаємодій, де кожне управлінське чи педагогічне рішення зумовлює правові наслідки, що вимагає високого рівня орієнтації в законодавчому полі України.

Відповідно, система вищої педагогічної освіти потребує кардинальної зміни парадигми професійної підготовки: переходу від фрагментарного теоретизування до безперервного, практико-орієнтованого занурення студентів у правові реалії закладу освіти. Пріоритетним завданням університетів стає проектування такого освітнього середовища, у якому майбутній фахівець не просто репродуктивно засвоює зміст нормативних актів, а формує стійку здатність мислити юридичними категоріями. Це передбачає вміння оперативно верифікувати правові ризики, грамотно укладати службову документацію, конструктивно й у правовому полі розв'язувати конфлікти, а також діяти за чіткими алгоритмами в нестандартних професійних ситуаціях.

У підсумку, сформована правова компетентність постає не лише дієвим чинником особистої професійної безпеки вчителя, що запобігає емоційному вигоранню та захищає від безпідставних звинувачень, а й фундаментальною передумовою розбудови демократичної, безпечної та справедливої школи. У такому середовищі інтереси та права кожної дитини надійно захищені діями кваліфікованого, правосвідомого й упевненого у власному правовому статусі педагога .

Подальші вектори наукових пошуків у цьому напрямі доцільно спрямувати на розробку спеціалізованого дидактичного супроводу (зокрема, інтерактивних збірників педагогічно-правових кейсів) та дослідження механізмів адаптації правової підготовки вчителів до викликів, зумовлених стрімким розвитком

штучного інтелекту й цифрових технологій в освітній галузі.

Використана література:

1. Армейський О. С. Особливості розвитку правової компетентності вчителів технології у післядипломній педагогічній освіті. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2017. № 54-55. С. 174-180. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2017_54-55_22.

2. Бакланова Н. М. Формування правової компетентності майбутніх учителів. *Освітологічний дискурс*. 2016. № 2 (14). С. 115-124. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2016_2_13

3. Вилков С. В. Правова компетентність майбутнього вчителя як педагогічна категорія: змістовий аналіз. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 10(40). С. 1364-1375. DOI : https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-1364– 1375

4. Галдецька І. Г. Теоретичні основи формування правової компетентності у майбутніх учителів як педагогічна проблема. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2014. Вип. 28. С. 265-269. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_28_57.

5. Ковчина І. М. Технології професійної підготовки студентів педагогічного університету до соціально-правової діяльності під час лекційних занять. *Społeczeństwo i Edukacja. Międzynarodowe Studia Humanistyczne*. 2017. Вип. 3(26). С. 77-86.

6. Натеса Д. В. Специфіка правової компетентності педагогів професійного навчання в закладах професійної освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*. 2024. Вип. 55. С. 110-117. DOI : https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-2-55-110-117.

7. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / [упоряд. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Коберник І., Ковтунець В., Макаренко О., Малахова О., Нанаєва Т., Усатенко Г., Хобзей П., Шия Р. ; за заг. ред. Грищенка М.І. 2016. 40 с. URL : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf

8. Потапчук Т. Формування правової компетентності майбутніх учителів засобами інноваційних технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. Вип. 1. С. 37-42. DOI : https://doi.org/10.36550/2415-7988-2026-1-222-37-42 .

9. Хаварівська Г. С. Теоретичні аспекти формування правової культури студентів закладів вищої освіти в Україні. *Ефективність державного управління*. 2019. Вип. 4. С. 13-24. DOI : https://doi.org/10.33990/2070-4011.61.2019.198491 URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2019_4_3.

10. Цибулько Л., Цибулько Г., Плис І. Правова компетентність майбутніх учителів трудового навчання та технологій як проблема сучасної науки і практики в Україні і за кордоном. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2024. Вип. 2 (108). С. 45-56. DOI : https://doi.org/10.31865/2077-1827.2(108)2025.339986.

References:

1. Armeiskyi O. S. (2017). Osoblyvosti rozvytku pravovoi kompetentnosti vchyteliv tekhnolohii u pisliadyplomnii pedahohichnii osviti [Peculiarities of development of legal competence of technology teachers in postgraduate pedagogical education]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*. № 54-55. S. 174-180. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2017_54-55_22 [in Ukrainian].

2. Baklanova N. M. (2016). Formuvannia pravovoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv [Formation of legal competence of future teachers]. *Osvitolohichnyi dyskurs*. № 2 (14). S. 115-124. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2016_2_13 [in Ukrainian].

3. Vylkov S. V. (2025). Pravova kompetentnist maibutnoho vchytelia yak pedahohichna katehoriia: zmistovyi analiz [Legal competence of a future teacher as a pedagogical category: content analysis]. *Visnyk nauky ta osvity*. № 10(40). S. 1364-1375. DOI : https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-1364– 1375 [in Ukrainian].

4. Haldetska I. H. (2014). Teoretychni osnovy formuvannia pravovoi kompetentnosti u maibutnikh uchyteliv yak pedahohichna problema [Theoretical foundations of the formation of legal

competence in future teachers as a pedagogical problem]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*. Vyp. 28. S. 265-269. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_28_57 [in Ukrainian].

5. Kovchyna I. M. (2017). Tekhnolohii profesiinoi pidhotovky studentiv pedahohichnoho universytetu do sotsialno-pravovoi diialnosti pid chas lektsiinykh zaniat [Technologies for professional training of students of the pedagogical university for socio-legal activities during lecture classes]. *Społeczeństwo i Edukacja. Międzynarodowe Studia Humanistyczne*. Vyp. 3(26). S. 77-86 [in Ukrainian].

6. Natesa D. V. (2024). Spetsyfika pravovoi kompetentnosti pedahohiv profesiinoho navchannia v zakladakh profesiinoi osvity [Specificity of legal competence of vocational training teachers in vocational education institutions]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Seriia: Pedahohichni nauky*. Vyp. 55. S. 110-117. DOI : https://doi.org/10.31376/2410-0897-2024-2-55-110-117 [in Ukrainian].

7. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian School: Conceptual Principles of Secondary School Reform] / [uporiad. Hrynevych L., Elkin O., Kalashnikova S., Kobernyk I., Kovtunets V., Makarenko O., Malakhova O., Nanaieva T., Usatenko H., Khobzei P., Shyia R. ; za zah. red. Hryshchenka M.]. (2016). 40 s. URL : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf [in Ukrainian].

8. Potapchuk T. (2024). Formuvannia pravovoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv zasobamy innovatsiinykh tekhnolohii [Formation of legal competence of future teachers through innovative technologies]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky*. Vyp. 1. S. 37-42. DOI : https://doi.org/10.36550/2415-7988-2026-1-222-37-42 [in Ukrainian].

9. Khavarivska H. S. (2019). Teoretychni aspekty formuvannia pravovoi kultury studentiv zakladiv vyshchoi osvity v Ukraini [Theoretical aspects of the formation of legal culture of students of higher education institutions in Ukraine]. *Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia*. Vyp. 4. S. 13-24. DOI : https://doi.org/10.33990/2070-4011.61.2019.198491 URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2019_4_3 [in Ukrainian].

10. Tsybulko L., Tsybulko H., Plys I. (2024). Pravova kompetentnist maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia ta tekhnolohii yak problema suchasnoi nauky i praktyky v Ukraini i za kordonom [Legal competence of future teachers of labor education and technology as a problem of modern science and practice in Ukraine and abroad]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*. Vyp. 2 (108). S. 45-56. DOI : https://doi.org/10.31865/2077-1827.2(108)2025.339986 [in Ukrainian].

D. Moskal. Developing the Legal Competence of Future Educators in Higher Education Institutions.

The article addresses the scientific and practical problem of developing the legal competence of future educators in higher education institutions. It demonstrates that amid the systemic transformations of Ukraine's educational landscape (the implementation of the "New Ukrainian School" concept, intensive digitalization, the advancement of inclusive environments, and the unprecedented challenges of martial law), a teacher's legal awareness has become an indispensable tool for their daily professional practice. The study reveals a contradiction between society's acute, objective need for legally literate teaching professionals and the traditional, heavily theoretical approach to their training, which currently fails to adequately prepare graduates to swiftly navigate and resolve real-world legal dilemmas.

The research comprehensively explores the essence of a teacher's legal competence as a complex integrative trait that organically unites three components: cognitive (a profound knowledge of the regulatory framework governing education, as well as labor and family law), motivational-value (a high level of legal consciousness, alongside an unconditional respect for the law and children's rights), and practical-applied (the ability to appropriately apply legal norms, accurately maintain legal documentation, conduct mediation, and effectively protect the interests of all stakeholders in the educational process).

The study scientifically substantiates a set of effective pedagogical conditions for fostering this competence: the end-to-end interdisciplinary integration of legal content into core professional disciplines; the introduction of specialized, practice-oriented courses ("Educational Law," "School Mediation"); the active application of interactive technologies, particularly the case-study method for analyzing typical school scenarios; the engagement of students in simulated (quasi-professional)

activities, such as modeling committee hearings; and the mandatory integration of the legal dimension during teaching practicums.

Ultimately, it is concluded that the systemic implementation of these conditions will facilitate a qualitative shift from formal, abstract legal education toward the practice-oriented development of future teachers' ability to think in legal categories. This, in turn, will reliably safeguard their professional dignity, help prevent burnout, and foster the creation of a genuinely safe and democratic educational environment.

Keywords: *legal competence, professional training, future teacher, higher education institution, legal culture, educational legislation, case method.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 01.04.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.04.2026

Дата публікації: 30.04.2026